

Paradise Lost: A paradicsomi pokol

„Nem látlak, Lilla.” Ez talán az egyik legfájdalmasabb kijelentés, de ugyanakkor a vezető vonala is annak, miként identifikálom magamat, mint alkotó. A Paradise Lost c. munkám a diplomához készülő Utolsó Ítélet egyik elemének vázlata, amin a halálom utáni pokoli paradicsom víziómat szerettem volna megjeleníteni.

Festészeti programomnak szilárd alapját képezi vallásos iskola rendszerében való én-kép eltűnése. Gyakran úgy tűnhet, hogy a képek valamilyen módon blaszfémikusak, de elsődleges célom sose egy kritikus irány megfogalmazása volt, sokkal inkább törekedtem valamilyen párbeszéd elindítására.

Református vallásúként lettem megkeresztelve, de édesanyám ága okán katolikus lány iskolában tanultam 12 évig, így csak a katolikus hit rendszerét és a liturgiáját ismerem. A keveredés miatt mindig vegyes érzéseim voltak azzal kapcsolatban, hogy hogyan is azonosulok önmagammal, emiatt is hoztam létre egy hibrid rendszert, ami által mindkét vallási irány elemeit lehetőségem volt megtartani. Így alakult ki egy sajátos szimbólum rendszerem, amiben minden apró elemnek egy külön kis világ teremtődött.

A bűnhődés/büntetéssel kapcsolatos intelmeket elég fiatalon elültették bennem, aminek hatására nemcsak a Pokolra, hanem a Mennyországra is egy olyan helyként tekintek, ami büntetés helyszíneként fog szolgálni számomra. Ösztönösen igyekszem a traumáimat, mint bűnök kifesteni magamból, melyeket elsősorban Isten felé gyónok meg, református vallásúként. A lila szín állandó használata a katolikus liturgiára vezethető vissza, bűnbánati színeként szinte semlegessé tud tenni számomra bármilyen emléket.

A bemutatott munka is hasonlóan szörnyű emlék következtében jött létre, de nem csak a vallási intézmény problémáival foglalkozik: a tavalyi évem jelentős részében folyamatos küzdelmet tartottam fent a szüleim és önmagam egyben tartása érdekében. Láttam, ahogyan szüleim

küzdenek az életben maradásért, láttam miként uralkodik el rajtam a halálszorongás, láttam a félelmet a magamra maradással. Csak éppen saját magamat nem láttam ebben a káoszban.

Minden részletében az volt a célja ennek a munkának, hogy visszataláljak önmagamhoz és gyógyító módon szembesítsem magam azzal, hogy miként képzelem el a halál utáni állapotot. A festmény akrillal készült, nem vakrámára feszített vászon alapra, kompozícióját tekintve panoráma jellegű. Két részre lehet osztani a képet: a középpontban az almafa a kígyóval, a jobb oldalon Ádám visszahúzódó alakja, a másik oldalán pedig Éva, az én önarcképem és egy tigris látható. Elsőre teljesen összezavarhatja a nézőt, hogy a bűnbeesés történet közepén megjelenik egy furcsa alak, akit éppen megesznek. A magyarázat szembetűnő módon következtethető a műkörmök megjelenésén keresztül, amik magán mitológiai szempontból a családon belül megjelenő transzgenerációs traumák öröklésére szoktak utalni a festészetemben. Isten és Éva kezein láthatók elsősorban azok a hosszú, hegyes körmök, ami a bűnbeesés folyamatos láncolata okán először Éva bűnösségére mutatnak, majd a következő büntetendő személyként engem jelölnek ki. A kollektív bűnösség tudata is vékony réteggént megjelenik a képen, de elsősorban a személyes önbüntetés kérdéseivel foglalkozik a mű.

A képi világomat, erősen meghatározta az iskolánkban tevékenykedő egyik nővérnek az alkotásai, a misék magányos alkalmával mindig az ő munkáit igyekeztem a legapróbb részletességgel felmérni. Van valami nagyon könnyed és rögtön megragadható a naiv szakrális képekben, amiket a maguk komplexitásában nehezen utánozhatok.

Henri Rousseau munkásságának elemzése során fedeztem fel, mennyire nehéz az ő dzsungelének rendszerét átírni. Az általam kialakított dzsungel távol áll a hagyományos Ádám és Éva ábrázolástól, példaként említve a reneszánsz korban Lucas Cranach festményeit, mégis szükségesnek tartottam a zűrzavar hatásának minél pontosabb leírásához. Egy olyan teret használtam, amiből nincs menekvés helyzet, és konstans veszély érzetét hordozza magában. Tudatosan törekedtem arra, hogy a térben elhelyezkedő alakok története és egymáshoz való viszonya ne legyen kiszámítható, annak ellenére sem, hogy mindenki ismeri az eredeti bibliai történetet.

Saját magam ábrázolása sem teljesen a megszokott módon történt: egy hibrid élőlényként jelenek meg, ami Frida Kahlo: The Wounded Deer (1946.) és Henri Rousseau: The Hungry Lion Throws Itself on the Antelope (1898-1905.) c. munkájának keveredése során jött létre. Nincs küzdelem, se ellenállás, sokkal inkább egy belenyugvás tükröződik vissza a szemekből. Abban hiszek, hogy Isten nem véletlen irányítja az életünket, minden történésnek van valami

alaposan megindokolható oka. A szakrális festészethez vezető utam is hosszú ideig olyannak éreztem, mint egy hiábavaló küzdelem saját magammal és egy intézménnyel szemben, aztán fokozatosan belenyugodva ebbe az egyoldalú tehetetlen helyzetbe realizáltam, hogy nincs mi ellen harcolnom, hiszen a vallási témákkal való foglalkozás az, ami által igazán teljesnek érezhetem önmagam.

John Milton: Elveszett paradicsom c. műve volt elsősorban a fő kiváltó oka annak, hogy ne hagyományos úton mutassam be a bűnbeesés körüli és a saját halálszorongással kapcsolatos elképzeléseimet. Milton a könyvének második felében az ember bűnösségét a saját korának történeteinek keresztül mutatja be. Éva ábrázolása miatt volt különösen izgalmas számomra ez a rész, főként azután, hogy elemzéseket olvastam róla.

Éva első megjelenése és a világgal való találkozása - úgy tűnhet - az identitásának pozitív pszichológiai alapját sugallja: ösztönösen ragaszkodik ahhoz, hogy visszataláljon az eredeti tükörképének pátoszához, és függetlenedjen Ádámtól.

Az olvasás során egy igen érzékeny részt emeltem ki a festmény elkészítéséhez, melyben Éva egyszer csak kíváncsi lesz az éjszakai táj iránt, fokozatos kényszerré válik számára, hogy megtapasztalhasson egy újszerű környezetet. Bár várja, hogy Ádám megtekintse az éjszakát, ő ezt egyszer sem teszi meg neki, hiába kéri rá. Miután elalszik, álmában a Sátán meghallja az Évában felmerülő kérdéseket, és aggodalmas csodálkozással hívogatni kezdi. A kígyó végül a saját szemét adja oda Évának, hogy megláthassa az éjszakát. Ennek az élménynek a hatására Éva egyre erőteljesebben elhatárolja magát Ádámtól, eloldja magát a világgal való eredeti elsődleges nárcisztikus összemosodástól, és elkezdi körülhatárolni az objektív jelenségeket.

Az ő története az állandó ambivalenciára épül, azáltal, hogy folyamatosan önmagát keresi a külső dolgokban, aminek a végére nem lesz eredménye: az angyal is elmondja nekik a kiűzetés pillanatában, hogy bár Istennel továbbra is kapcsolatban lesznek, a paradicsomot már csak belül találhatják meg.¹

A festmény is erre az éjszakai pillanatra utal, amely összemosódik a bűnbeeséssel és párhuzamosan a saját életem feletti kontroll elvesztésével. Sosem tetszett az a fajta egyházi narratíva, hogy Éva bűnének elkövetése miatt kell nekünk is szenvednünk. Milton megközelítése pont amiatt tökéletes, mert nem helyezi Évát egyből egy bűnös nő szerepébe, sokkal inkább megmutatja, milyen érzések és vágyak kavargtak benne, aminek következtében

¹ Zimmerman, Shari A.: Milton's „Paradise Lost”: Eve's Struggle for Identity, *American Imago*, Vol.38, No. 3, (1981) 247-267.

sor került egy emberi hiba elvételére. Ez a megbocsátható emberi hibázás az, ami nagyon gyakran kimarad az egyházi elbeszélésből, helyette sokkal inkább a büntetéssel kapcsolatos félelmekkel igyekeznek nyomást gyakorolni a hívőkre.

Felmerülhet az elemzés során több ponton is az a kérdés, hogy vajon miért akarom állandó jelleggel büntetni magam. Néha úgy tűnhet, még mindig egy belső gyermek dühe, fájdalma csapódik vissza a képeken, mert nincs tisztában azzal, hogy Isten minden hibája ellenére meg fog bocsátani neki az Utolsó Ítélet pillanatában. Visszatalálni és kommunikálni ezzel a gyermekkel nehéz, mert folyamatosan saját magával és a benne elültetett ideákkal küzd. „Nem látlak, Lilla” -visszhangzik a kép jobb alsó sarkán lévő hímzés gyermeki hangon és a képre nézve sajnos a válasz mindig ugyanaz lesz: „Én sem téged: Lilla”.

Bibliográfia:

Milton, John: *Elveszett Paradicsom*, Budapest, Magyar Helikon, 1969.

Zimmerman, Shari A.: Milton's „Paradise Lost”: Eve's Struggle for Identity, *American Imago*, Vol.38, No. 3, (1981) 247-267.